

HNZNe

glasilo

Broj 2/2024

Službeno glasilo Hrvatskoga zavoda za norme

Hrvatska normizacija u brojevima za 2023. godinu

Europska i međunarodna normizacija u brojevima

Objavljen
CEN/CENELEC-ov
Program rada

2024

HZN e-glasilo

Službeno glasilo Hrvatskog zavoda za norme sa
stalnim dodatkom
Oglasnik za normativne dokumente

Godište: 16. 2024.
ISSN 1847-4217
URL: <http://www.hzn.hr>

Izdavač: Hrvatski zavod za norme
MB: 1957406
OIB: 76844168802
Sjedište: Ulica grada Vukovara 78,
10000 Zagreb
Telefon: 01/610 60 95
Telefax: 01/610 93 21

Glavni
urednik: Igor Božičević, ravnatelj HZN-a

Pomoćnik
glavnog
urednika: Sandra Knežević

Tehnički
urednik: Sandra Knežević

Uredništvo: Ana Marija Boljanović, Ivo Andreis,
Marina Babić, Melanija Grubić Sutara,
Tatjana Majić

Lektura: Ivana Canosa

Grafička
priprema: Sandra Knežević

Izlazi: mjesečno

Datum
objave: 2024-02-29

Opremu tekstova obavlja uredništvo. Za sadržaj poimence potpisanih priloga odgovorni su njihovi autori. Oni ne iskazuju obvezno stav Hrvatskoga zavoda za norme. Objavljeni prilozi u službenom glasilu Hrvatskog zavoda za norme autorski su zaštićeni. Iznimka su sadržaj, novosti iz HZN, novosti iz europskih i međunarodnih normiranih tijela i s normizacijom povezane aktivnosti koji se mogu objavljivati u drugim stručnim časopisima uz obveznu naznaku izvora i dostavljanje časopisa u kojemu su objavljeni tako preuzeti prilozi. Za priloge iz rubrike Normizacija i Tehničko zakonodavstvo potrebno je zatražiti pisano odobrenje za njihovo objavljivanje od autora i od Hrvatskoga zavoda za norme.

Poštovani čitatelji!

Pred vama je drugi broj službenoga glasila Hrvatskog zavoda za norme u 2024. godini.

U organizaciji Hrvatskog inženjerskog saveza (HIS) i Akademije tehničkih znanosti Hrvatske (HATZ) 29. veljače i 1. ožujka 2024. održat će se Dan inženjera Republike Hrvatske na Fakultetu šumarstva i drvne tehnologije Sveučilišta u Zagrebu. U rubrici Novosti iz HZN-a možete pronaći najavu ovog događanja. Donosimo i tablični prikaz hrvatske normizacije u brojevima za 2023. godinu.

Kao i u svakom broju, u rubrici Novosti iz HZN/TO-a nalazi se tablica u kojoj je dan brojčani prikaz članstva u Hrvatskom zavodu za norme.

U rubrici Novosti iz međunarodnih i europskih normizacijskih organizacija donosimo zanimljivosti iz područja rada ISO-a, IEC-a, CEN-a, CENELEC-a i ETSI-ja. Osim obavijesti o novim normizacijskim dokumentima, donosimo i brojčane prikaze podataka o radu i ostvarenim rezultatima CEN-a, CENELEC-a, ISO-a i IEC-a u 2023. godini. Do zaključenja uređenja ovoga broja ETSI nije objavio podatke o ostvarenim rezultatima u 2023. godini.

CEN i CENELEC pokrenuli su novu zajedničku digitalnu infrastrukturu, portal na kojem članovi CEN-a i CENELEC-a mogu oglašavati, tražiti ili jednostavno pregledavati digitalne usluge koje su razvili ostali članovi. Dostupan je i CEN/CENELEC-ov Program rada za 2024. godinu, prvi put objavljen u potpuno digitalnom formatu, što olakšava njegovo čitanje. U pripremljenom tekstu nalazi se i poveznica na Program. U Europi raste zanimanje za alge i proizvode i međuproizvode na bazi algi, vrijednog izvora brojnih hranjivih tvari, a u CEN-ovoj novoj normi EN 17908:2023 utvrđuje se laboratorijska metoda za određivanje ukupnog sadržaja lipida u mikroalgama i makroalgama.

U siječnju 2024. godine dr. Sung Hwan Cho iz Republike Koreje preuzeo je dužnost predsjednika ISO-a. Donosimo Vam prijevod njegove pozdravne poruke.

ISO i IEC osnovali su zajednički tehnički odbor za kvantne tehnologije, ISO/IEC JTC 3, *Quantum technologies* koje imaju golem potencijal u rješavanju današnjih globalnih izazova.

Novim dokumentom ISO/IEC TS 25058 daju se smjernice za ocjenu sustava umjetne inteligencije koja je u sve većoj mjeri prisutna u svakodnevnom životu i primjenjuje se u svemu.

Europski institut za telekomunikacijske norme (ETSI) objavio je novi tehnički izvještaj, ETSI TR 103 936 V1.1.1 koji se bavi sve važnijim pitanjem zaštite pojedinaca od prisilne kontrole zlouporabom uređaja interneta stvari (IoT) široke potrošnje.

Ugodno čitanje!

Sadržaj 02/2024

Proslov	4
Novosti iz HZN-a	
• Dan inženjera Republike Hrvatske	4
• Hrvatska normizacija u brojevima	6
Novosti iz HZN/TO-a	
• Članovi Hrvatskog zavoda za norme	7
Novosti iz međunarodnih i europskih normizacijskih organizacija	
ISO	
• Poruka predsjednika ISO-a dr. Sung Hwan Choa	8
• ISO u brojevima	9
IEC	
• IEC i ISO osnivaju novi zajednički tehnički odbor za kvantne tehnologije	10
• Ocjenjivanje kvalitete sustava umjetne inteligencije	11
• IEC u brojevima	12
CEN i CENELEC	
• CEN/CENELEC-ov Program rada za 2024. godinu	13
• Nova norma pomoći će u određivanju količine lipida u algama	14
• Nova zajednička digitalna infrastruktura CEN-a i CENELEC-a	15
• CEN u brojevima	16
• CENELEC u brojevima	17
ETSI	
• ETSI je objavio revolucionarni tehnički izvještaj za ublažavanje prisilne kontrole omogućene tehnologijom	18

Naslovnica: CEN/CENELEC-ov Program rada za 2024. godinu
HZN Oglasnik za normativne dokumente (A1-A42)

ISSN 1847-4217

Dan inženjera Republike Hrvatske

Gradimo budućnost: 146 godina jačanja inženjerske struke

Pripremila: Mirjana Fijolić

Hrvatski inženjerski savez (HIS) s ponosom obilježava 146 godina svoga djelovanja tradicionalnom manifestacijom "Dan inženjera", koja će se održati 29. veljače i 1. ožujka 2024. godine na Fakultetu šumarstva i drvne tehnologije Sveučilišta u Zagrebu, Svetošimunska 23.

Hrvatski inženjerski savez (HIS) i Akademija tehničkih znanosti Hrvatske - HATZ zajednički organiziraju ovogodišnju manifestaciju. Tema je manifestacije „Strategija razvoja Republike Hrvatske u svjetlu klimatskih promjena“, ključno pitanje suvremenog društva koje zahtijeva sudjelovanje i inovativnost svih sektora, a ponajviše inženjerske struke.

Skup se održava pod pokroviteljstvom Ministarstva poljoprivrede, Ministarstva prostornoga uređenja, graditeljstva i državne imovine, Ministarstva regionalnoga razvoja i fondova Europske unije, Ministarstva znanosti i obrazovanja i Hrvatske gospodarske komore.

Hrvatski zavod za norme (HZN) i Državni hidrometeorološki zavod (DHMZ) partneri su ovog značajnog događanja za inženjersku zajednicu, na kojemu će se održati niz stručnih predavanja koja će pružiti uvid u različite vidove klimatskih promjena i njihov utjecaj na naše okruženje.

Inženjeri za klimatsku budućnost

Inženjeri za klimatsku budućnost krilatica je desetog „Dana inženjera“ koji će se održati uživo! Bit će to prilika da se okupimo, podijelimo iskustva i obogatimo naše znanje.

Uz predavanja, bit će predstavljene i različite udruge (članice HIS-a) i njihovi partneri koji aktivno sudjeluju u području istraživanja, zaštite okoliša, energetske učinkovitosti i održivoga razvoja.

Očekujemo plodonosnu razmjenu ideja i iskustava te pozivamo sve sudionike da se pridruže raspravi o ključnom pitanju suvremenoga društva.

Među pozvanim su predavačima istaknuti stručnjaci iz različitih područja, a teme obuhvaćaju:

- meteorologiju
- geotehniku
- šumarstvo
- promet
- mentalno zdravlje
- ostala važna područja
- energetske obnovu

Pozivamo sve zainteresirane stručnjake, studente, kao i širu javnost da se pridruže ovoj važnoj manifestaciji te pridonese raspravi o izazovima i mogućnostima suočavanja s klimatskim promjenama.

Ulaz je na sva predavanja slobodan!

Pridružite nam se kako bismo zajedno istražili najnovije trendove, tehnologije i izazove s kojima se susrećemo u inženjerskoj zajednici.

Više detalja o [programu](#).

Dođite i umrežite se, pronađite poslovne partnere! Vidimo se na Danu inženjera!

Za dodatne informacije pratite mrežne stranice Hrvatskoga inženjerskog saveza (HIS) <https://his-hr.hr/> i Hrvatskoga zavoda za norme (HZN) www.hzn.hr ili kontaktirajte s nama izravno.

KONTAKTI ZA MEDIJE I POSJETITELJE:

» **Mladen Jakovčić**

tajnik Hrvatskoga inženjerskog saveza (HIS)

Berislavićeva 6, 10000 Zagreb

Mob: +385 98 470 928

e-pošta: tajnik@his-hr.hr

» **Mirjana Fijolić**

Voditeljica Odsjeka za međunarodnu suradnju i odnose s javnošću, Hrvatski zavod za norme (HZN)

Ulica grada Vukovara 78, 10000 Zagreb

Tel: +385 1 610 60 65

Mob: +385 99 545 8658

e-pošta: mirjana.fijolic@hzn.hr

u suradnji s

AKADEMIJOM TEHNIČKIH ZNANOSTI HRVATSKE, HATZ

Partneri:

Sponzori:

DAN INŽENJERA REPUBLIKE HRVATSKE

29. veljače i 1. ožujka 2024.

Domaćin:

Sveučilište u Zagrebu Fakultet šumarstva i drvne tehnologije

Svetošimunska cesta 23, Zagreb

HRVATSKA NORMIZACIJA U BROJEVIMA

stanje 2023-12-31

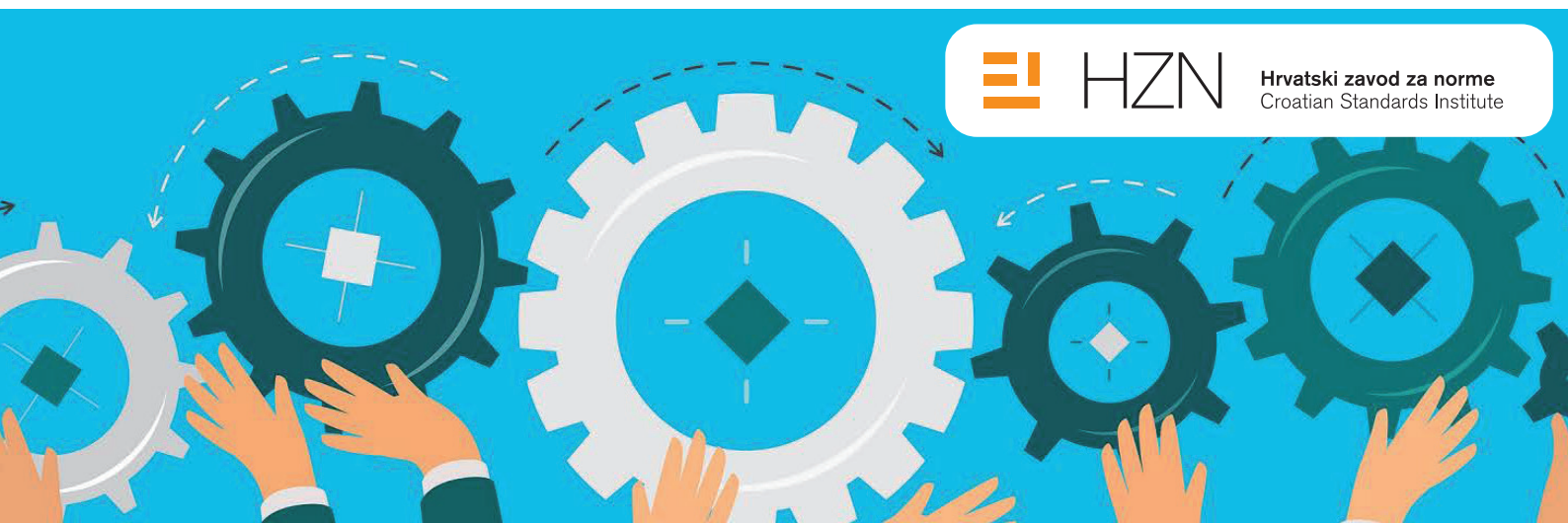
Redoviti članovi	257
Članovi promatrači	7
Tehnički odbori HZN-a	170
Članovi tehničkih odbora, pododbora i radnih skupina	oko 1 720
Obuhvaćenost područja rada ISO/TC-a	257 / 58 %
Obuhvaćenost područja rada IEC/TC-a	111 / 44 %
Obuhvaćenost područja rada ISO/IEC JTC-a	1 / 100 %
Obuhvaćenost područja rada CEN/TC-a	342 / 100 %
Obuhvaćenost područja rada CLC/TC-a	63 / 100 %
Obuhvaćenost područja rada CEN/CLC JTC-a	18 / 100 %
Obuhvaćenost područja rada ETSI-a	28 / 100 %
ISO/TC/SC - aktivan član	10
ISO/TC/SC - promatrač	195
ISO WG - broj stručnjaka / radna skupina	10 / 8
IEC/TC/SC - aktivan član	11
IEC/TC/SC - promatrač	70
IEC WG - broj stručnjaka / radna skupina	56 / 30
CEN WG - broj stručnjaka / radna skupina	101 / 77
CLC WG - broj stručnjaka u/ radna skupina	5 / 4
Hrvatske norme (HRN)	34 395
- izvorne HRN	114
- prihvaćene uz prijevod	385
- prihvaćene u izvorniku	33 896
Nacrti norma na hrvatskom jeziku na javnoj raspravi	3
Prijedlozi za prihvaćanje norma u izvorniku na javnoj raspravi	2358
Normizacijski projekti u programu rada	46

Članovi Hrvatskog zavoda za norme

Objavljujemo popis redovitih članova i članova promatrača HZN-a po vrstama pravnih odnosno fizičkih osoba za koje je Upravno vijeće donijelo odlukama u prosincu 2023. godine. Tablica Članovi Hrvatskog zavoda za norme identična je tablici objavljenoj u prethodnom broju HZN e-glasila jer od prosinca 2023. godine nije bilo promjena.

Tablica – Članovi Hrvatskog zavoda za norme

Vrsta članstva, vrsta pravne ili fizičke osobe	2023-12-31
Članovi promatrači	
Pravne osobe koje ostvaruju dobit	7
Fizičke osobe	0
Ukupno članova promatrača	7
Redoviti članovi	
Pravne osobe koje ostvaruju dobit	153
Pravne osobe koje ne ostvaruju dobit – javne ustanove	17
Pravne osobe koje ne ostvaruju dobit – HGK, HOK, HUP	1
Pravne osobe koje ne ostvaruju dobit – strukovne komore i udruženja registrirana u Sudskom registru	7
Pravne osobe koje ne ostvaruju dobit – strukovna društva i udruge osnovane prema Zakonu o udrugama i registrirane u Registru udruga	10
Pravne osobe koje ne ostvaruju dobit – osnovne i srednje škole	2
Pravne osobe koje ne ostvaruju dobit – visokoškolske ustanove	22
Fizičke osobe – pojedinci	19
Fizičke osobe – obrtnici	1
Tijela državne uprave	25
Ukupno redovitih članova	257
Ukupno članova HZN-a	264

HZN

Hrvatski zavod za norme
Croatian Standards Institute

Poruka predsjednika ISO-a dr. Sung Hwan Choa

U siječnju 2024. godine dr. Sung Hwan Cho iz Republike Koreje preuzeo je dužnost predsjednika ISO-a. U ovoj pozdravnoj poruci dijeli svoja razmišljanja o tome kako ISO može povećati doseg kako bi odgovorio na trenutačne globalne izazove te o težištu svoga dvogodišnjeg mandata.

Velika mi je čast što mi je pružena prilika da budem predsjednik ISO-a, vodeće svjetske normizacijske organizacije. U vremenu sve bržih promjena ISO i norme koje razvijamo nude rješenja za složene globalne izazove s kojima se čovječanstvo suočava.

Iako svi dolazimo iz različitih sredina i iza nas su različita iskustva, svim srcem vjerujem da svijet koji se temelji na povjerenju, inovacijama i suradnji može prevladati svaku prepreku. Međunarodne norme jačaju našu povezanost. ISO i njegove norme imaju ključnu ulogu u usmjeravanju svijeta prema boljoj budućnosti. Duboko sam zahvalan na prilici da preuzmem njegovo kormilo u sljedeće dvije godine.

Snaga normi jasna je i dalekosežna. Unatoč tome, za mnoge tvrtke i organizacije norme su nevidljive. One su kao zrak – ne vidimo ga, a ne možemo bez njega. Moje poštovanje prema normama raslo je sa svakim našim susretom u profesionalnom životu. Očekujem da će predsjedavanje ISO-om samo povećati moje divljenje iznimnoj moći normi u mijenjanju naših života nabolje.

Tijekom svog mandata želim se usredotočiti na pet ključnih stupova djelovanja.

Jedan od mojih prvih prioriteta bit će razvoj upravljanja ISO-om kako bi nastavio odgovarati na globalne izazove koji se brzo mijenjaju uključujući destruktivne učinke klimatskih promjena i brz rast inovativnih tehnologija kao što je umjetna inteligencija.

Londonskom deklaracijom iz 2021. godine, koja je bila prekretnica, ISO i njegovi članovi obvezali su se da će osigurati usklađenost novih i postojećih međunarodnih normi s mjerama za zaštitu klime. Normizacijske stručnjake opremili smo potrebnim alatima i okvirima kako bi pitanja klime ugradili u postupak izrade normi od samog njegova početka.

ISO-ov i IEC-ov zajednički pododbor za umjetnu inteligenciju nedavno je izradio prvu normu za sustave upravljanja namijenjenu umjetnoj inteligenciji (ISO/IEC 42001). Širi je cilj dovesti do pozitivnih društvenih promjena uz istodobno bavljenje problemom opasnosti od zlouporabe kako bi se koristi ove revolucionarne tehnologije omogućile svima.

Kako bi se postigli ciljevi ISO-ovih normi koje se primjenjuju svugdje i ispunjavaju globalne potrebe i potrebe svih dionika, ključno je da zemljama u razvoju omogućimo djelotvornije i pravednije

sudjelovanje u razvoju i širenju međunarodnih normi. Zagovarat ću ISO-ov Akcijski plan za zemlje u razvoju i provedbu aktivnosti izgradnje kapaciteta koji su za to nužni.

Provedbom Akcijskog plana potiče se suradnja s partnerskim organizacijama i njihova međusobna razmjena znanja s ciljem da zemlje u razvoju pomoću inovacija ostvare svoj puni potencijal. Moramo povećati sudjelovanje u tom radu kako bismo zajamčili globalnu primjerenost ISO-ovih normi i ostvarili uravnoteženiju, uključiviju i održiviju normizaciju.

Još je jedan imperativ izgradnja snažnijih mostova između nas te poduzeća i potrošača. Kako bismo to postigli u svim regijama svijeta, na nove i dinamične načine nastaviti ćemo razvijati komunikacijske aktivnosti, povećavati svoju prisutnost i poboljšavati globalno priznavanje ISO-a.

Sudjelovanje ISO-a na prošlogodišnjoj konferenciji o klimi COP28 bio je naš dosad najširi i najprepoznatljiviji nastup na međunarodnoj sceni. Iskristili smo tu priliku da se usredotočimo na iskorištavanje ISO-ovih normi u utrci za nultu neto stopu emisija i naporima za prilagodbu klimatskim promjenama i ublažavanje njihovih posljedica.

Predani smo poticanju strateških partnerstava i suradnji s drugim međunarodnim organizacijama, tvorcima politike, normizacijskim tijelima i krajnjim korisnicima jer vjerujemo da ta suradnja omogućuje usklađivanje diljem ekosustava normi.

Uvjeren sam da uspostavljanjem sveobuhvatnog sustava obrazovanja o normama utemeljenog na našim vještinama izgradnje kapaciteta možemo podići svijest o ISO-u i važnosti međunarodnih normi za ljude

svih dobnih skupina i iz svih sredina. Pravovremeno razumijevanje svakodnevnih koristi od ISO-ovih normi može povećati doseg i učinkovitost ISO-a.

Strategija ISO-a do 2030. godine ključna je za postizanje tih ciljeva. Naša je misija do 2030. godine učiniti život jednostavnijim, sigurnijim i boljim, na održiv i pristupačan način, kroz blisku suradnju između mene, glavnog tajnika, mog posebnog savjetnika i svih nacionalnih članova ISO-a.

Čvrsto vjerujem da naši članovi imaju bitnu ulogu u tom radu, kao posrednici i pokretači. ISO i njegovi članovi imaju

ključnu odgovornost prema tvrtkama i organizacijama koje se oslanjaju na nas i naše norme.

Kako bismo neprestano nadograđivali svoju reputaciju najcjeljenije svjetske normizacijske organizacije, moramo nastaviti s inovacijama i prilagođavanjem – uz digitalnu okretnost. Živimo u vremenu neviđenih promjena i moramo biti svjesni toga u svemu što radimo. Nužna je pravovremenost objave novih normi. Moramo nastaviti održavati svoju kulturu otvorenosti, uključivosti i konsenzusa koristeći se digitalnim alatima na najbolji mogući način

kako bismo omogućili veću agilnost i razvili prilagodljive norme, koje odražavaju najnovija dostignuća.

Taj pristup osnova je digitalnih projekata kao što je SMART, naša suradnja s IEC-om, koja će promijeniti budući način međudjelovanja korisnika, bilo ljudi ili strojeva, s normama. Taj digitalni skok služi potrebama svih dionika, od gospodarstva, regulatora i krajnjih korisnika do društva u cjelini, čime se proširuje raspon primjene normi. To je potvrda moći partnerstva i suradnje.

Izvor: ISO
Prijevod: Tatjana Majić

ISO U BROJEVIMA

stanje 2023-12-31

ČLANOVI

169 nacionalnih normiranih tijela,
uključujući:
127 članova, normiranih tijela
38 dopisnih članova
4 člana pomagača

STRUKTURA TEHNIČKIH ODBORA

3 954 tehnička tijela,
uključujući:
268 tehničkih odbora
498 pododbora
2 506 radnih skupina, i
631 podskupinu i ad hoc studijsku skupina

RAZVOJ MEĐUNARODNIH NORMA

Ukupno na dan 31. prosinca 2023. **25 111** međunarodnih norma i normativnih dokumenata
1 465 objavljenih međunarodnih norma i normativnih dokumenata
77 941 što predstavlja ukupno stranicu u 2023. godini

RAD U NAPREDOVANJU u 2023.

1 879 registriranih novih projekata (radnih stavki)

Izvor: <https://www.iso.org>

IEC i ISO osnivaju novi zajednički tehnički odbor za kvantne tehnologije

Međunarodno elektrotehničko povjerenstvo (IEC) i Međunarodna organizacija za normizaciju (ISO) danas su objavili da su osnovali zajednički tehnički odbor za kvantne tehnologije, **ISO/IEC JTC 3, Quantum technologies**.

Kvantne tehnologije imaju golem potencijal u rješavanju današnjih globalnih izazova pa je ključno izgraditi čvrste temelje za suradnju. Međunarodne norme imaju bitnu ulogu u stvaranju zajedničkih temelja za ubravanje razvoja i usvajanja kvantnih tehnologija u raznim gospodarskim granama i primjenama.

„Za ubravanje kvantne revolucije nužan je zajednički jezik. Norme pružaju okvir za pretvaranje pojedinačnih nastojanja u pogledu kvantnih tehnologija u jedinstvenu silu, poticanje napretka, osiguranje pouzdanosti i utiranje puta za kvantnu budućnost koja je sigurna, interoperabilna i globalno dostupna”, kaže Sergio Mujica, glavni tajnik ISO-a.

„Iako se već razvijaju norme za neke vidove kvantnih tehnologija, postoji goruća potreba za koordiniranim međunarodnim pristupom kako bi se usmjerili stručni doprinosi i povećao njihov učinak te tako osigurala veća usklađenost na tržištu”, objašnjava Philippe Metzger, glavni tajnik i glavni direktor IEC-a.

Područje rada novoga zajedničkog tehničkog odbora ISO-a i IEC-a izrada je normi u području kvantnih tehnologija, osobito kvantnog računalstva, kvantne simulacije, kvantnih izvora, kvantnog mjerenja, kvantnih detektora i kvantnih komunikacija. Predsjednik odbora bit će iz Južne Koreje. Tajništvo će voditi Britanski institut za norme (BSI), član ISO-a i IEC-a iz Ujedinjenog Kraljevstva.

„Kvantne tehnologije mogu otvoriti vrata za rješenja za najveće društvene izazove. Britansko tajništvo raduje se što će unijeti svoje bogato iskustvo i stručnost u vođenje ovog odbora. Predani smo vođenju i poticanju razvoja međunarodnih normi koje će usmjeravati razvoj i integraciju kvantnih tehnologija i poticati inovacije na dobrobit gospodarstva i društva na globalnoj razini”, kaže Scott Steedman, glavni direktor BSI-ja za normizaciju.

Kvantna tehnologija druga je generacija tehnologija koje se koriste snagom kvantne mehanike za stvaranje naprednih alata i uređaja. Oni bi mogli temeljito promijeniti način na koji rješavamo složene probleme i štitimo informacije u nizu sektora uključujući informacijsku tehnologiju, komunikacije, zdravstvenu skrb, energetiku, trgovinu, održivost, obrazovanje i istraživanje, uvodeći nas u novo doba tehnološkog napretka te istodobno potičući brz financijski rast.

Izvor: ISO
Prijevod: Tatjana Majić

Ocjenjivanje kvalitete sustava umjetne inteligencije

6. veljače 2024., Uredništvo IEC-a

Image by Gerd Altmann at Pixabay

Umjetna inteligencija u sve je većoj mjeri dio svakodnevnog života i primjenjuje se u svemu, od filtera za neželjenu poštu do zdravstvene skrbi. Nužno je osigurati njezin siguran rad u skladu s očekivanjima, osobito kada se upotrebljava u funkcijama koje su bitne za sigurnost. Upravo je objavljena međunarodna tehnička specifikacija koja će pomoći programerima u ocjeni kvalitete sustava umjetne inteligencije (UI).

U dokumentu [ISO/IEC TS 25058](#) daju se smjernice za ocjenu sustava UI-ja pomoću modela kvalitete sustava UI-ja, uključujući posebne mjere i parametre.

Temelji se na metodologijama opisanim u nizu prihvaćenih ISO/IEC normi za kvalitetu softvera poznatih kao norme „SQuaRE“ (*Systems and software Quality Requirements and Evaluation* – zahtjevi za kvalitetu i ocjenjivanje sustava i softvera). Njima su obuhvaćeni razni elementi kao što su zahtjevi, projektiranje, ispitivanje, održavanje i ocjenjivanje.

Wael William Diab, predsjednik IEC-ova i ISO-ova pododbora za UI SC 42, rekao je: „Osiguravanjem minimalne razine kvalitete i izvedbe pridonijet će se ne samo poboljšanju tehnologija umjetne inteligencije već i poticanju povjerenja i odgovornog prihvaćanja.”

Olivier Blais, urednik projekta ISO/IEC TS 25058, izjavio je kako je norma vrlo konkretan vodič koji omogućuje programerima i korisnicima umjetne inteligencije da djelotvorno ocijene kvalitetu svojih sustava UI-ja.

„To je ključan alat u djelatnosti umjetne inteligencije jer osigurava da njezini sustavi ispunjavaju najviše norme kvalitete i pouzdanosti”, kazao je g. Blais.

Novom tehničkom specifikacijom obuhvaćeno je više od 18 svojstava potrebnih za ocjenjivanje sustava AI-ja. Među njima su funkcionalna prikladnost, učinkovitost izvedbe, kompatibilnost, upotrebljivost, pouzdanost, sigurnost, mogućnost održavanja, prenosivost, djelotvornost i ublažavanje rizika.

Specifikacija dopunjuje postupak ocjenjivanja kvalitete sustava i softvera UI-ja opisan u normi ISO/IEC 25040.

Tehnički pododbor SC 42 izrađuje međunarodne norme za UI uzimajući u obzir [čitav ekosustav UI-ja](#). Razmatra tehnološke sposobnosti i netehnološke elemente kao što su poslovne potrebe, zahtjevi zakona i propisa, potrebe područja primjene te etička i socijalna pitanja.

Odbor organizira [redovite radionice](#) o umjetnoj inteligenciji na kojima se raspravlja o novim trendovima, tehnologiji, zahtjevima i primjenama te ulozi normi. Na njima se okupljaju inovatori iz raznih regija i sektora koji predvode razvoj umjetne inteligencije i bave se istraživanjem, uvođenjem i normizacijom, primjenama i nadzorom umjetne inteligencije ili poslovima u vezi s osnivanjem poduzeća u području umjetne inteligencije.

Izvor: IEC
Priredio: Ivo Andreis
Prijevod: Tatjana Majić

IEC U BROJEVIMA

stanje 2023-12-31

Organizacija

Punopravni članovi nacionalnih odbora	62 nacionalna odbora
Pridruženi članovi	28 nacionalnih odbora
Ukupno	90 nacionalnih odbora
Program pridruženih članica (stanje 2023-12-31)	84 sudionika
Tehnički odbori/Pododbori	216 (114+102)
Radne skupine	772
Projektni timovi	195
Timovi za održavanje	670

Publikacije
Ukupan broj publikacija (stanje 2023-12-31) 11 746 (uključujući 18 Uputa)

Međunarodne norme	7 475
Tehničke specifikacije	494
Tehnički izvještaji	713
IEC-PAS	37
IEC SRD	21
IEC publikacije razvijene izvan IEC CO	2 988

Publikacije izdane u 2023. 707

Međunarodne norme	417
Tehničke specifikacije	61
Tehnički izvještaji	30
IEC-PAS	5
IEC SRD	5
IEC upute	4
IEC publikacije razvijene izvan IEC CO	185

FDIS (Final Draft International Standard) izdani u 2023. 330

U CENELEC-u paralelno glasanje	237
--------------------------------	-----

CDV (Committee Draft for Vote) izdani u 2023. 492

U CENELEC-u paralelna rasprava	334
--------------------------------	-----

Ukupan broj aktivnih projekata s 2023-12-31 1756
Ocjena sukladnosti IECCE (stanje 2022-12-31)

Države članice	54
Nacionalna certifikacijska tijela	93
Ispitni laboratoriji	578
Broj certifikata izdanih u 2023.	118 133

IECQ (stanje 2022-12-31)

Države članice	11
Certifikacijska tijela	28
Regionalne ispostave certifikacijskih tijela	69
Ukupno certifikata	11 072

IECEX (stanje 2022-12-31)

Države članice	36
Certifikacijska tijela (ExCB)	96
Ex ispitni laboratoriji (ExTL)	68
Priznate edukacijske ustanove	36
Ukupno certifikata i izvještaja	135 621

IECRE (stanje 2022-12-31)

Države članice	16
Certifikacijska tijela	12
Ispitni laboratoriji	33
Inspeksijska tijela	3
Broj certifikata i izvještaja izdanih u 2022.	8 705

Izvor: Međunarodno elektrotehničko povjerenstvo (IEC)

CEN/CENELEC-ov Program rada za 2024. godinu

Dostupan je CEN/CENELEC-ov Program rada za 2024.!

Očekuje se da će 2024. godina donijeti važne promjene i napredak. Uspjeh u zelenoj i digitalnoj tranziciji i poticanje europske industrije te konkurentnog, inovativnog i uključivoga gospodarstva među izazovima su s kojima se svi suočavamo. U tom kontekstu predstojeći europski izbori prilika su da Europska unija obnovi svoje institucije i utvrdi političke prioritete za godine pred nama.

U tome stratešku ulogu mogu imati europske norme. One služe kao ključni alati za osiguravanje pouzdanih i tržišno utemeljenih rješenja za sadašnje i buduće izazove. Osim toga, europske su norme ključne kao potpora prioritetima EU-a poput dvostruke zelene i digitalne tranzicije te osiguranja strateške autonomije.

CEN/CENELEC-ov Program rada za 2024. godinu pomaže u svladavanju dolazećih izazova europske normizacije. U skladu s usmjerenošću CEN-a i CENELEC-a na budućnost, prvi je put objavljen u potpuno digitalnom formatu, što olakšava njegovo čitanje.

U dokumentu se daje pregled glavnih događaja u normizaciji i strateških prioriteta područja koja su CEN i CENELEC spremni provesti u 2024. godini u **14 poslovnih sektora**. Čitatelj će za svaki sektor naći popis tehničkih tijela koja provode projekte i saznati koliko su normi CEN i CENELEC objavili u tom sektoru te u kojim se područjima očekuje normizacijski rad.

Program rada odraz je usredotočenosti na **tri horizontalna poslovna područja**, bitna za pristupanje današnjim (i sutrašnjim) izazovima: **pristupačnost, održivost i pametno društvo**.

U zadnjem poglavlju daje se horizontalni pregled najvažnijih strateških elemenata razvoja CEN-a i CENELEC-a tijekom 2024. godine i nakon toga – među kojima su nastavak provedbe Strategije do 2030. godine i pojačana suradnja s europskim institucijama u okviru nove strategije europske normizacije u kontekstu europskih izbora.

Očekuje se da će 2024. godina donijeti napredak, suradnju i rast. CEN i CENELEC raduju se suradnji s članovima i partnerima te s europskim institucijama na izgradnji učinkovitog i uključivoga europskog normizacijskog sustava okrenutog budućnosti na dobrobit europskoga gospodarstva, industrije i građana.

[Poveznica na CEN/CENELEC-ov Program rada za 2024. godinu](#)

Izvor: CEN/CENELEC
Prijevod: Tatjana Majić

Nova norma pomoći će u određivanju količine lipida u algama

Lipidi su kategorija prirodnih organskih tvari za koju je karakteristična vrlo niska topljivost u vodi, visoka topljivost u organskim otapalima i visok udio ugljika i vodika. Mogu se upotrebljavati, naprimjer, za proizvodnju biogoriva. U Europi raste zanimanje za alge i proizvode i međuproizvode na bazi algi jer su oni vrijedan izvor brojnih hranjivih tvari, kao što su bjelančevine, ugljikohidrati, lipidi i pigmenti, i mogu se upotrebljavati u raznim sektorima uključujući prehrambenu, tekstilnu, kozmetičku industriju i industriju biogoriva.

U novoj CEN-ovoj normi, EN 17908:2023, *Algae and algae products – Methods of sampling and analysis – Determination of total lipids content using the Ryckebosch-Foubert method* utvrđuje se laboratorijska metoda za određivanje ukupnog sadržaja lipida u mikroalgama i makroalgama.

U njoj se opisuje Ryckebosch-Foubert metoda, u kojoj se primjenjuje protokol ekstrakcije s jednakim omjerom kloroforma i metanola kao otapala. Metode koje se inače upotrebljavaju dovode do preniske procjene ukupne količine lipida. Za razliku od njih Ryckebosch-Foubert metoda daje dobre rezultate. Zbog toga je razvijena norma u kojoj se opisuje protokol za njezinu primjenu.

Norma EN 17908:2023 važna je jer omogućuje ujednačen način određivanja ukupnog sadržaja lipida u algama. Tako bi izjave o količine lipida u algama trebale postati realističnije.

Normu EN 17908:2023 izradio je tehnički odbor CEN/TC 454, *Algae and algae products* čije tajništvo vodi NEN, Nizozemski kraljevski institut za normizaciju. Taj tehnički odbor svojim radom pridonosi povećanju pouzdanosti lanca opskrbe, a time i povjerenja potrošača i industrije u alge uključujući makroalge i mikroalge, cijanobakterije, Labyrinthulomycetes te proizvode i međuproizvode na bazi algi.

Izvor: CEN/CENELEC
Prijevod: Tatjana Majić

Hrvatski zavod za norme prihvatio je u hrvatsku normizaciju europsku normu EN 17908:2023, *Algae and algae products – Methods of sampling and analysis – Determination of total lipids content using the Ryckebosch-Foubert method* kao hrvatsku normu HRN EN 17908:2024, *Alge i proizvodi na bazi algi – Metode uzorkovanja i analize – Određivanje ukupnog sadržaja lipida Ryckebosch-Foubert metodom (EN 17908:2023)*.

Detaljnije informacije o navedenoj normi te ostalim hrvatskim normama možete pronaći u [katalogu hrvatskih norma](#) te [repozitoriju HRN4You](#). Za besplatan uvid u sadržaj norma možete najaviti svoj dolazak u [normoteku](#), a za kupnju navedenih norma ili bilo kojega normativnog dokumenta pošaljite popunjeni [obrazac za ponudu](#) na e-adresu prodaja@hzn.hr.

HZN

Hrvatski zavod za norme
Croatian Standards Institute

Nova zajednička digitalna infrastruktura CEN-a i CENELEC-a

Skupina od 12 članova CEN-a i CENELEC-a pokrenula je u petak 9. veljače 2024. godine Zajedničku digitalnu infrastrukturu (SDI). Jezgra SDI-ja internetski je portal za marketing na kojem članovi CEN-a i CENELEC-a mogu oglašavati, tražiti ili jednostavno pregledavati digitalne usluge koje su razvili ostali članovi.

Inicijativa je rezultat gotovo četverogodišnjih priprema i rasprava, koje su pokrenute pod okriljem posebne radne skupine za održive modele financiranja (CAFG FiMo).

Kao projekt koji su pokrenuli članovi, svrha je SDI-ja potaknuti inovacije i podjelu rizika i resursa te omogućiti članovima koji sudjeluju da poduzmu digitalnu transformaciju svojih procesa i usluga. SDI će ujedno omogućiti CEN-u i CENELEC-u da ispune različite potrebe za digitalizacijom svojih članova, a da pritom ne ugroze opću usklađenost sustava.

Za nadzor i donošenje odluka o operativnom i financijskom upravljanju **Zajedničkom digitalnom infrastrukturom CEN-a i CENELEC-a (SDI)** odgovoran je Upravljački odbor. S obzirom na posebnu prirodu inicijative SDI-ja kao projekta koji se temelji na promjenjivom sastavu skupine članova CEN-a i CENELEC-a, trebalo je uspostaviti fleksibilan pravni mehanizam preuzimanja odgovornosti za financijsko i opće upravljanje SDI-jem. Stoga je trenutno u izradi Ugovor o konzorciju. Izradu nadzire Predsjednički odbor CEN-a i CENELEC-a.

Izvor: CEN/CENELEC
Prijevod: Tatjana Majić

CEN U BROJEVIMA

stanje 2023-12-31

STATISTIČKI PODATCI ZA 2023. GODINU**1. Odbori:**

Na početku 2024. godine CEN ima 2203 (aktivna) tehnička tijela, od čega:

319	tehničkih odbora
114	CEN-ovih radionica (CW)
58	CEN-ovih tehničkih pododbora
1 533	CEN-ove radne skupine
20	CEN-CENELEC tehničkih odbora
22	CEN-CENELEC radionice
43	CEN-CENELEC radne skupine
3	CEN-CENELEC-ETSI tehnička odbora
5	CEN-CENELEC-ETSI radnih skupina

2. U 2023. godini CEN je proizveo 993 dokumenata

872	europske norme (EN)
36	tehničkih specifikacija (TS)
36	tehničkih izvještaja (TR)
48	CEN-ovih sporazuma (CWA)
1	CEN-ova uputa (CG)

3. Ukupan je broj dostupnih dokumenata 18493 (kraj prosinca 2023. godine)

16 672	europske norme (EN)
1	europska prednorma (ENV)
691	tehnička specifikacija (TS)
19	CEN-ovih izvještaja (CR)
710	tehničkih izvještaja (TR)
356	CEN-ovih sporazuma (CWA)
44	CEN-ove upute (CG)

2 958 dokumenata u pripremi krajem 2023. godine.

Izvor: <https://www.cencenelec.eu/>

CENELEC U BROJEVIMA

stanje 2023-12-31

Ukupan broj članova	34	
Pridruženi članovi	6	
Tehnička tijela		
Tehnički odbori/pododbori	70	
TC/SC radne skupine (WG)	332	
BT radne skupine i WG	18	
UKUPNO	420	
Norme		
Ukupno norma (uključujući amandmane)	7 691	
Norme izdane u 2023.	445	
Razina istovjetnosti IEC-ovih i CENELEC-ovih norma u 2023.	364	79 %
Istovjetne IEC-ovim normama	1	0 %
Utemeljene na IEC-ovim normama	97	21 %
Izvorne europske norme		
UKUPNO	462	100 %
Ukupna razina istovjetnosti IEC-ovih i CENELEC-ovih norma na kraju 2023.		
	4 832	75 %
Istovjetne IEC-ovim normama	417	6 %
Utemeljene na IEC-ovim normama	1 240	19 %
Izvorne europske norme		
UKUPNO	6 489	100 %
Ukupno usklađenih CENELEC-ovih norma (uključujući amandmane) na kraju 2023.	1 307	16 %

Izvor: <https://www.cencenelec.eu/>

ETSI je objavio revolucionarni tehnički izvještaj za ublažavanje prisilne kontrole omogućene tehnologijom

Izvor: ETSI
Priredila: Alica Glavaš
Prijevod: Tatjana Majić

Europski institut za telekomunikacijske norme (ETSI) objavio je važan, novi tehnički izvještaj, ETSI TR 103 936 V1.1.1 (2024-01): *Cyber Security; Implementing Design Practices to Mitigate Consumer IoT-Enabled Coercive Control*. Taj pionirski dokument bavi se sve važnijim pitanjem zaštite pojedinaca od prisilne kontrole zlouporabom uređaja interneta stvari (IoT) široke potrošnje.

Prisilna kontrola obuhvaća niz nasilnih djela kao što su povreda sigurnosti, narušavanje privatnosti, uznemiravanje, fizički napad i drugi obrasci ponašanja koji mogu ograničiti samostalnost ili uzrokovati emocionalnu štetu potencijalnim ciljevima.

S obzirom da su kućni uređaji IoT-a sve rašireniji, raste potencijal njihove zlouporabe za prisilu i kontrolu. ETSI-jev tehnički izvještaj sadrži sveobuhvatne smjernice i postupke projektiranja za organizacije koje se bave razvojem i proizvodnjom uređaja IoT-a široke potrošnje i povezanim uslugama. Cilj je izvještaja svesti mogućnost zlouporabe tih uređaja za prisilnu kontrolu na najmanju mjeru, uz očuvanje njihove predviđene funkcije.

U ETSI-jevu tehničkom izvještaju pojašnjavaju se razni oblici zlouporabe omogućene internetom stvari uključujući nadzor, zastrašivanje i taktike kontrole kojima se iskorištavaju tehnologije interneta stvari. U dokumentu se naglašava potreba za postupcima projektiranja na temelju „loših iskustava“ (*trauma-informed design*) i pruža uvid u stvaranje proizvoda IoT-a otpornih na prisilnu kontrolu.

„ETSI se zalaže za poboljšanje sigurnosti i zaštite uređaja IoT-a. Izvještaj predstavlja velik korak u razumijevanju i ublažavanju rizika povezanih s prisilnom kontrolom omogućenom IoT-om”, izjavio je Alex Leadbeater, predsjednik ETSI-jeva tehničkog odbora za kibernetičku sigurnost (ETSI TC CYBER).

ETSI-jev tehnički izvještaj bitan je za sve koji se bave uređajima interneta stvari široke potrošnje uključujući inženjere, proizvođače i tvorce politike. U njemu se naglašava važnost razmatranja širih društvenih posljedica tehnologija interneta stvari i potreba za odgovornim i etičkim postupcima projektiranja.

O ETSI-ju

ETSI svojim članovima pruža otvoreno i uključivo okruženje kojim se podupire izrada, prihvaćanje i ispitivanje globalno primjenjivih normi za sustave i usluge IKT-a u svim sektorima gospodarstva i društva. Mi smo neprofitno tijelo s više od 900 organizacija članica iz više od 60 zemalja na pet kontinenata. Članovi čine raznoliku skupinu velikih i malih privatnih tvrtki, znanstvenih organizacija, sveučilišta, državnih i javnih tijela. Za više informacija posjetite nas na <https://www.etsi.org/>